

انتخاب کارگزاران اصلح در حکومت اسلامی

دفتر: مطالعات فرهنگی

کد موضوعی: ۲۷۰

شماره مسلسل: ۹۸۲۴

شهریور ماه ۱۳۸۸

به نام خدا

فهرست مطالب

۱.....	چکیده
۲.....	مقدمه
۳.....	۱. کلیات
۶.....	۲. بیان مفهومی
۱۲.....	۳. ارکان
۲۰.....	۴. شاخص‌های انتخاب اصلح
۲۵.....	۵. نقش انتخاب اصلح
۲۶.....	نتیجه‌گیری
۲۷.....	پیشنهادات
۲۸.....	منابع و مآخذ

انتخاب کارگزاران اصلح در حکومت اسلامی

چکیده

انتخاب دولتمردان و کارگزاران اصلح حکومتی، موجب رشد و توسعه هر چه بیشتر کشور خواهد شد. امام خمینی (ره) در وصیت‌نامه سیاسی - الهی خویش، معتقدند که لکه‌های سیاه بر تاریخ گذشته ایران به علت متعهد نبودن کارگزاران آن بوده است.

پس لازم است مردم، دولت و نمایندگان مجلس با بصیرت و آگاهی کامل نسبت به گزینش افراد برتر و متعهد اقدام کرده و در تعیین سرنوشت کشور خویش نهایت دقت را بنمایند.

ازاین‌رو، در گزارش حاضر ضمن بیان مفهوم اصلح و انتخاب اصلح سعی شده است اصلی‌ترین ارکان و شاخص‌های انتخاب کارگزاران اصلح را از دیدگاه قرآن، پیامبر (ص)، حضرت علی (ع)، امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری مورد بررسی قرار داده و سپس به بیان نقش انتخاب اصلح در بهبود وضعیت دولت و جامعه پردازیم. در نهایت، پیشنهادهایی جهت دستیابی به انتخاب کارگزاران اصلح از سوی مردم و نمایندگان ارائه شده است.

مقدمه

انتخاب کارگزاران اصلح یک امتحان الهی برای مردم، دولت و نمایندگان مجلس شورای اسلامی است. ازاین‌رو، شایسته است تمام اقشار مردم با آگاهی و درایت کامل به گزینش شایسته‌ترین افراد و انتخاب کارگزاران اصلح روی آورند و در انتخاب و انتصاب حاکمان، کارگزاران و مسئولان نظام، ملاک‌ها و معیارهای اسلامی انتخاب اصلح را مدنظر قرار دهند.

در هر حکومت، دولتمردان و کارگزاران در کنار هم، مجموعه‌ای را تشکیل می‌دهند که در راستای اداره هرچه بهتر جامعه و دستیابی به اهداف حکومت گام برمی‌دارند. بنابراین، هر یک از این اعضا باید از صلاحیت و شایستگی لازم برای اداره جامعه برخوردار باشند. در غیر این صورت، اداره جامعه با مشکل جدی مواجه خواهد شد.

ازاین‌رو، نه تنها دقت نظر مردم در انتخاب رئیس جمهور، خبرگان رهبری، نمایندگان مجلس شورای اسلامی و اعضای شوراهای اسلامی شهر و روستا از اهمیت بسزایی برخوردار است، انتخاب هیئت دولت از سوی رئیس جمهور و رأی اعتماد مجلس شورای اسلامی به برنامه‌های وزراء نیز بسیار قابل ملاحظه است.

از آنجا که، ریاست‌جمهوری، امور اجرایی کشور را در دست داشته و با دول مختلف در ارتباط است، لازم است مردم در انتخاب شخص رئیس‌جمهور نهایت دقت و توجه را بنمایند و با شناخت و آگاهی کامل نسبت به انتخاب برترین شخص اقدام کنند.

مقام محترم ریاست جمهوری نیز باید در انتخاب وزرا و همکاران خویش، معیارها و ارکان انتخاب اصلح را مورد نظر قرار دهد تا مجلس شورای اسلامی در رأی اعتماد خود به برنامه‌های هیئت دولت دچار مشکل نشود و تواناترین وزیر را با داشتن برنامه روشن و عملی انتخاب کند.

بنابراین، شناخت کاندیداهای برتر و انتخاب برترین آنها از سوی مردم، دولت و مجلس امری بسیار مهم و حساس است که باید تمامی آحاد جامعه این مهم را در نظر داشته باشند و در انتخاب کارگزاران اصلح بکوشند. به‌ویژه نمایندگان در رأی اعتماد به برنامه‌های وزرا نقش مؤثر دارند و اگر این نقش به‌صورت مناسب ایفا نشود دولتی ناتوان و ناکارآمد امور اجرایی کشور را به عهده خواهد گرفت.

۱. کلیات

الف) اصلح

کلمه اصلح در فرهنگ معین به معنای نیکوتر، نیکوکارتر، شایسته‌تر و سزاوارتر به‌کار رفته است.^۱

در فرهنگ عمید نیز معانی صالح‌تر، به‌صلاح‌تر، اصلاح‌تر، نیکوتر، شایسته‌تر و سزاوارتر، برای واژه اصلح بیان شده است.^۲

در فرهنگ عرب، این واژه از ریشه اصلاح گرفته شده و تعابیر اصلاح کردن، تعمیر کردن، آشتی دادن، صلح دادن، (به کسی) نیکی کردن و احسان کردن برای آن

۱. محمد معین، فرهنگ فارسی، ج ۱، تهران، امیرکبیر، ۱۳۷۱، ص ۲۹۳.

۲. حمید عمید، فرهنگ عمید، ج ۱، تهران، امیرکبیر، ۱۳۸۱، ص ۲۱۷.

به‌کار رفته است.^۱

اما در اصطلاح اصلح به چه معناست؟ مقام معظم رهبری در بیان خصوصیات فرد اصلح می‌فرمایند:

«اصلح کسی است که برای ریشه‌کنی فقر و فساد عزم جدی داشته باشد؛ کسی که به حال قشرهای محروم و مستضعف دل بسوزاند. اصلح کسی است که هم به ترقی و پیشرفت کشور و توسعه اقتصادی و غیراقتصادی بیندیشد؛ هم زیر توهمات مربوط به توسعه، آن‌چنان محو و مات نشود که از یاد قشرهای مظلوم و ضعیف غافل بماند. اصلح کسی است که به فکر معیشت مردم، دین مردم، فرهنگ مردم و دنیا و آخرت باشد. اصلح کسی است که بتواند این بار عظیم را بر دوش بگیرد، هر کسی نمی‌تواند این بار را بر دوش بگیرد، نشاط و حوصله و همت و قدرت و هوشمندی لازم دارد. البته هر کس صلاحیتش در مراکز قانونی تأیید شود، صالح است، اما باید در بین صالح‌ها گشت و صالح‌تر را پیدا و او را انتخاب کرد».^۲

ب) کارگزاران

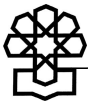
کارگزاران، یا عمال، اصطلاحی رایج در فرهنگ حکومتی است و عامل، مفرد اصطلاح عمال است. در معنای لغوی عامل گفته‌اند: کسی که امور شخصی را در مال، ملک و کار او به‌عهده گیرد و متولی آن باشد.^۳

همچنین کارگزار به‌معنای بجا آورنده و انجام دهنده کار است. کسی که از طرف

۱. عبدالنبی قیم، فرهنگ معاصر عربی - فارسی، تهران، معاصر، ۱۳۸۴، ص ۱۰۶.

۲. بیانات مقام معظم رهبری در اجتماع بزرگ مردم جیرفت، ۱۳۸۴/۲/۱۷.

۳. ابن‌منظور، لسان‌العرب، بیروت، دار احیاء التراث‌العربی، ج ۹، ۱۴۰۸، ق، ص ۴۰۰.

دیگری کاری را اداره می‌کند، کسی که واسطه دادوستد یا انجام یافتن کاری باشد و نماینده یک بنگاه در شهر دیگر،^۱ نیز آورده شده است.

بنابراین، کارگزار یعنی مباشر و مسئولی که از طرف شخص برای اموال و دیگر امور وی برگزیده می‌شود. کارگزار افراد را به کار می‌گمارد، کشاورزان را بازخواست می‌کند و امور مالی را به عهده می‌گیرد. کارگزار، نماینده حاکم اسلامی است که مسئولیت‌هایی را از طرف وی در امور اجتماعی، سیاسی و نظامی عهده‌دار می‌شود. از این رو، باید امین حاکم اسلامی و مورد اطمینان وی باشد.^۲

ج) انتخاب اصلح

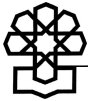
انتخاب اصلح به معنی پیدا کردن افراد با صلاحیت‌های بالاتر از نظر ویژگی شخصی، برنامه‌ای و مدیریتی از بین کاندیداهای معرفی شده است. انتخاب اصلح یعنی انتخاب فردی که متعهد به اسلام، متخصص و آگاه به امور باشد، مصالح و منافع کشور را بشناسد، از خواسته‌ها و نیازهای مردم آگاه باشد و... پس به‌طور کل، انتخاب اصلح به معنای انتخاب صالح‌ترین فرد از سوی مردم و مجلس برای اداره و هدایت جامعه است.

امام خمینی (ره) انتخاب اصلح برای مسلمین را به معنای انتخاب فردی می‌داند که تعهد به اسلام و حیثیت آن داشته باشد و همه چیز را بفهمد.^۳
مقام معظم رهبری در توصیف انتخاب اصلح می‌فرماید:

۱. حمید عمید، فرهنگ عمید، همان، ص ۲۱۷.

۲. علی‌اکبر ناکری، اخلاق کارگزاران، تهران، کانون اندیشه جوان، ۱۳۸۵، ص ۱۴.

۳. امام خمینی (ره)، صحیفه نور، ج ۱۸، ص ۱۹۷.

«البته ملت باید تلاش خود را بکند، باید زحمت بکشد و دنبال اصلح بگردد. من مکرر عرض کرده‌ام که مسئله، مسئله دین و خدا و ادای تکلیف است. همچنان که اصل انتخابات یک تکلیف الهی است. انتخاب اصلح هم یک تکلیف الهی است. قبلاً هم گفتیم که تفاضل ولو کم باشد، در این قضیه بسیار است. باید بگردید، بین خودتان و خدا حجت پیدا کنید، یعنی بتوانید از راهی بروید که اگر خدای متعال پرسید شما به چه دلیل به این فرد رأی دادید، بتوانید بگویید به این دلیل. بین خودتان و خدا دلیل و حجتی فراهم کنید و بعد با خیال راحت بروید رأی بدهید».^۱

نماینده مانند مردم به برنامه یک کارگزار حکومتی رأی می‌دهد. اگر برنامه دفاع‌پذیر بود به او رأی اعتماد می‌دهد و اگر قابل دفاع نبود، از دادن رأی اعتماد به وزیر مربوطه امتناع می‌ورزد. با این راهبرد، حجت بر نماینده تمام می‌شود و ادای تکلیف می‌کند.

۲. بیان مفهومی

ایجاد جامعه سالم، منوط به وجود زمامداران و کارگزاران صالح و شایسته حکومتی است. اگر مردم در انتخاب دولتمردان دقیق عمل کرده و بهترین را برگزینند و رهبر جامعه بر مبنای حق و معیارهای اسلامی رفتار کرده و کارگزاران و مدیران جامعه نیز با نظارت دقیق و از بین افراد صالح و خداپرست گزینش شوند، جامعه به سلامت و توازن خواهد رسید.

۱. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با خانواده‌های معظم اسرا و مفقودان جنگ تحمیلی، ۱۳۷۶/۲/۳۱.

اگر برای انسان و جامعه، پویایی، تحول و تکامل را یک ضرورت بدانیم، باید دستیابی جامعه به یک رهبر صالح را نه تنها موفقیتی بزرگ تلقی کنیم، بلکه اصولاً آن را یک وظیفه اجتناب‌ناپذیر بشماریم.^۱

در دین مقدس اسلام یکی از عوامل مهم و مؤثر در رسیدن به جامعه مطلوب و اسلامی، انتخاب حاکمان و کارگزاران شایسته و صالح بیان شده است و این مهم در قرآن، سخنان پیامبر و حضرت علی (ع) به کرات مورد تأیید قرار گرفته است.

خداوند در سوره آل عمران می‌فرماید:

«افراد با ایمان نباید غیر از مؤمنان، کافران را دوست و سرپرست خود انتخاب کنند و هر کس چنین کند رابطه او با خدا مقطوع است».^۲

علامه طباطبایی (قدس سره) در بخشی از تفسیر این آیه می‌فرماید:

اگر «دون» را به معنای «فرومایگی و قصور» بگیریم، مفهوم آیه این است که مؤمنین به جای مردم با ایمان، مردم کفر پیشه را ولی خود نگیرند، که جایگاه موقعیت آنان نسبت به مقام و موقعیت مردم با ایمان، پست و بی‌مایه است، چون جاه و مقام مؤمنین بلندتر از کفار است».^۳

بنابراین، مدیریت حکومتی باید به کسانی واگذار شود که در اندیشه و عمل، دین مبین اسلام را قبول داشته باشند و به احکام آن پایبند باشند.

از این آیه درمی‌یابیم که به هیچ عنوان نباید دست بیگانگان و استعمارگران در

۱. عباسعلی عمید زنجانی، مبانی اندیشه سیاسی اسلام، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه، ۱۳۸۷، ص ۲۹۲.

۲. آل عمران، ۲۸.

۳. علامه سیدمحمد حسین طباطبایی (قدس سره)، تفسیر المیزان، ج ۳، ترجمه محمدباقر موسوی همدانی، قم، دارالعلم، ص ۲۳۹.

امور مملکتی جامعه اسلامی باز شود. پس لازم است مردم با درایت و آگاهی کامل برترین دولتمردان را انتخاب کرده و راه نفوذ بیگانگان به کشور را سد نمایند.

از طرفی، دولت نیز موظف است در انتخاب کارگزاران نهایت دقت و تلاش را بکند و کسانی را انتخاب نماید که هم معتقد به نظام اسلامی باشند و هم برنامه کاری مناسبی برای اداره کشور داشته باشند. در اینجا نقش برجسته مجلس شورای اسلامی آشکار می‌شود که باید ادای تکلیف نماید. مجلس باید هم به صلاحیت دینی وزیر توجه کند و هم برنامه و توانایی اجرایی او را مدنظر قرار دهد. اگر وزیری فاقد یکی از این ویژگی‌ها باشد دادن رأی اعتماد به او، صحیح نبوده و خلاف مصالح جامعه است. بنابراین نماینده باید در انتخاب اصلح کارگزاران حکومتی دقیق عمل کند تا در دادن و ندادن رأی اعتماد بین خود و خدای خود دلیل روشن داشته باشد.

چنانچه رهبر معظم انقلاب اسلامی نیز می‌فرماید:

«مجلس شورای اسلامی، خانه مردم و ملجأ دولت مردی و مظهر ارزش‌های اسلام ناب محمدی (ص) به تعبیر امام حکیم و فقیدمان، عصاره فضایل ملت. در این مجلس، دور شدن از فضایل پایبند شدن به اغراض شخصی و گروهی و آلوده شدن به هوس‌های سیاسی و نفسانی از هر کس که باشد مردود و محکوم است. در این مجلس رأی باید تابع معرفت و بحث باید دور از تنازع و جدال باشد. در هر موضع‌گیری و هر سخنی باید رضای خدا و مصلحت انقلاب و خواست و نیاز مردم در نظر گرفته شود».^۱

امام محمد باقر (ع) به نقل از پیامبر (ص) در اصول کافی می‌فرماید:

۱. پیام رهبر معظم انقلاب خطاب به نمایندگان مجلس شورای اسلامی، ۱۳۶۸/۱۰/۱۸.

«رهبری و امامت جامعه سزاوار و شایسته کسی است که دارای سه ویژگی باشد: ورع و تقوایی که او را از گناه باز دارد و حلمی که به وسیله آن غضبش را کنترل کند و تدبیر و مدیریت نیکو به طوری که نسبت به مردم همانند پدر مهربان باشد»^۱

در دیدگاه امام علی (ع) نیز فلسفه حکومت، احیای حق، انهدام باطل و رساندن انسان از خاک تا خداست. این آرمان والا جز با حکومت صالحان تحقق نمی یابد و بدیهی است که امام باید کارگزاران خویش را از میان بهترین ها و نخبگان انتخاب کند تا اشتباهات و انحرافات احتمالی را به حداقل برساند. از این رو، نخستین اقدام حکومتی امام علی (ع) پس از بیعت مردم، جابه جایی و عزل و نصب وسیع مدیران اجرایی نظام پیشین بود. امام علی (ع) برای انتخاب کارگزاران در رده های مختلف، معیارهایی را مدنظر داشت که از متن دین برمی خاست و مورد رضای خدا و رهبر پاک نهاد اسلام، حضرت محمد (ص) بود. امام علی (ع) سعی فراوان می نمود که افرادی را برای مسئولیت های گوناگون انتخاب کند که با معیارهای مزبور همگون باشند.^۲

در عهدنامه حضرت علی (ع) به مالک اشتر، معیارهایی در انتخاب مشاوران و وزیران و دیگر نیروهای انسانی ذکر شده که اهتمام و حساسیت ایشان را در تعیین کارگزاران حکومت و شایستگی و سلامت آنان نشان می دهد. از دیدگاه وی، مشاوران نباید بخیل، ترسو و حریص باشند. زیرا فرد بخیل، زمامدار را از نیکوکاری باز می دارد و از تنگدستی می ترساند. فرد ترسو در انجام کارها، روحیه زمامدار را سست می کند و فرد حریص، حرص را در نظرها زینت می دهد. چون ریشه همه این خصلت ها، بدگمانی به

۱. تقة الاسلام کلینی، الکافی (الاصول و الفروع)، ج ۱، بیروت، ۳۲۹ ق، ص ۴۰۷.

۲. علی اصغر الهامی نیا، نظارت بر کارگزاران در حکومت علوی، حکومت اسلامی، دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری، ۱۳۷۹، ش ۴، ص ۲۴۰.

خداوند است. این افراد از جنبه اقتصادی نیز ضعیف بوده و ویژگی لازم را برای مشورت ندارند. اما وزیران، نباید سوءسابقه داشته و قبلاً در خدمت بدکاران و حکام ستمگر بوده باشند، بلکه باید از افراد خوشنام، دارای قدرت تفکر و رأی، صراحت بیان در حق گویی و کسانی که ستمکاران را یاری نکرده باشند، انتخاب گردند.^۱

حضرت علی (ع) همچنین در مورد انتخاب قضات، فرماندهان نظامی، کارمندان دولت و حتی نویسندگان و منشیان امور اداری معیارهایی را برشمرده اند که همه اینها نشان دهنده حساسیت انتخاب اصلح کارگزاران حکومتی است.

امام علی (ع)، کارگزاران خود را در مسئولیت های مختلف سیاسی، نظامی، مالی، اداری، قضایی و ... براساس شاخصه هایی متناسب با سمت آنان انتخاب می کرد. علاوه بر معیارهای عمومی و مشترک در جنبه های عقیدتی و اخلاق فردی مانند عقیده به اسلام، ایمان، تقوا، حسن سابقه و این قبیل ویژگی ها، معیارها و شاخصه های دیگری را در انتخاب کارگزاران رعایت می کرد تا با ایجاد نظام مدیریتی کارآمد و شایسته، امور مردم به بهترین شکل انجام شده و عدالت اجتماعی تحقق یابد. بدین صورت، ایشان دینداری و تعهد را با فضیلت گرایی و شایسته سالاری توأم نمود و کوشش کرد تا حکومت دینی در خدمت مردم را مستقر سازد.^۲

حضرت علی (ع) هنگامی که مالک اشتر را برای حکومت مصر برگزید، به مردم مصر چنین نوشت:

«من بنده ای از بندگان خدا را به سوی شما فرستادم که در روزهای وحشت

۱. نهج البلاغه، نامه ۵۳.

۲. جهان بخش ثواب، امام علی (ع)، کارگزاران حکومت و راهکارهای اصلاحات، حکومت اسلامی، دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری، ۱۳۷۹، ش ۴، ص ۱۵۳.

نمی‌خواهد و در لحظه‌های ترس، از دشمن روی نمی‌گرداند، بر بدکاران از شعله‌های آتش تندتر است، او مالک پسر حارث مذحجی است.

آنجا که با حق است، سخن او را بشنوید و از او اطاعت کنید، او شمشیری از شمشیرهای خداست که نه تیزی آن کند می‌شود و نه ضربت آن بی‌اثر است. اگر شما را فرمان کوچ کردن داد، کوچ کنید و اگر گفت بایستید، بایستید، که او در پیشروی و عقب‌نشینی و حمله، بدون فرمان من اقدام نمی‌کند. مردم مصر، من شما را بر خود برگزیدم که او را برای شما فرستادم، زیرا او را خیرخواه شما دیدم و سر سختی او را در برابر دشمنانتان پسندیدم»^۱.

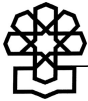
امام خمینی (ره) خطاب به دولت می‌فرماید:

«دولت بدون گزینش اشخاص متعهد و متخصص در رشته‌های مختلف موفق نخواهد شد و دولتمردان در گزینش همکاران به کاردانی و تعهد آنان تکیه کنند تا در پیش حق تعالی و ملت رو سفید باشند و در امور موفق باشند، نه بر دوستی و آشنایی و حرف‌شنوی بی‌تفکر و تأمل که این رویه موجب ناکامی در خدمت به کشور است. دولت خوب برای دست‌اندرکاران آن است که در پیشرفت امور محوله به آنان مؤثر باشد و در خدمت ملت باشد، نه در خدمت آنان، هر که و هر چه خواهد بود»^۲.

مجلس باید در رأی اعتماد به وزیران دو ویژگی تعهد و تخصص را همزمان دنبال کند. اگر در هر وزیری هر یک از این دو ویژگی نباشد، او در اداره جامعه اسلامی ناتوان خواهد بود.

۱. نهج‌البلاغه، نامه ۳۸.

۲. امام خمینی (ره)، صحیفه نور، ج ۱۹، ص ۱۰۸.

۳. ارکان

برای انتخاب اصلح کارگزاران حکومتی معیارها و ویژگی‌های خاصی وجود دارد که لازم است مردم و نمایندگان مجلس با شناخت این ملاک‌ها و تطبیق سوابق و ویژگی‌های کاندیداها با آنها، نسبت به گزینش و رأی اعتماد به فرد اصلح اقدام نمایند.

در این بخش با الهام از آیین انسان‌ساز اسلام، بیانات امام راحل (ره) و مقام معظم رهبری به بیان معیارهای اصلی و اساسی انتخاب مدیران و کارگزاران اصلح می‌پردازیم.

الف) ایمان و تقوا

در نظام اسلامی، یکی از شرایط لازم برای مدیران و زمامداران، التزام به دین مقدس اسلام است. زیرا تنها کسانی می‌توانند اصول و احکام اسلام را در مدیریت خود به‌کار گیرند که از ایمان و الایی برخوردار باشند. خداوند نیز برتری اهل باطل را رد کرده و می‌فرماید:

«هرگز خداوند راه سلطه و نفوذ به نفع کفار و بر علیه مؤمنان نگشوده است»^۱.

در حکومت اسلامی کسانی باید مدیریت و سرپرستی کارها را برعهده بگیرند که علاوه بر ایمان و اعتقاد قلبی، از تعهد و التزام عملی برخوردار باشند و به تعبیر جامع و زیبایی قرآنی «تقوا» داشته باشند.^۲

تقوا حالت خود نگهداری و حفظ نفس است از آنچه که انسان را به سوی گناه

۱. نساء، ۱۴۱.

۲. سیدمحمدرضا میرتاج‌الدینی، اخلاق کارگزاران حکومت از دیدگاه اسلام، معاونت پژوهشی سازمان تبلیغات

اسلامی، ۱۳۷۶، ص ۳۴.

می‌کشد. بنابراین، تقوا امری بسیار مهم و ضروری است.^۱ تا آنجا که قرآن کریم آن را به‌عنوان معیار کرامت و برتری هر فرد نزد خداوند مطرح کرده است:

«همانا گرامی‌ترین شما نزد خدا، پرهیزگارترین شماست».^۲

براین اساس، کارگزاران نظام اسلامی، قبل از هر چیز باید معتقد به خدا و مؤمن به خدا باشند و گر نه کارگزاران صادقی برای اسلام و جامعه اسلامی نخواهند بود.^۳ هر زمامدار و کارگزار حکومت در اسلام به دو تقوای شخصی و سیاسی نیاز دارد. تقوای شخصی که همان حفظ و صیانت ذات تکاملی زمامدار و دیگر مقامات سیاسی است که او را از افتادن به دام خواهش‌های نفسانی و تمایلات خودخواهانه نگه می‌دارد. تقوای سیاسی موجب می‌شود که حاکم و زمامدار، همه استعدادها و تجارب و تمام هم و تلاش خویش را برای اصلاح جامعه به‌کار گیرد و از هر فکر و تصمیم و کاری که بر ضرر جامعه اسلامی تمام بشود، پرهیز نماید و از هرگونه خلاف حق و عدالت در مدیریت خود از قبیل تقدم روابط بر ضوابط، سوءاستفاده از بیت‌المال، تبعیض، مسئولیت دادن بر نیروهای ناصالح و... اجتناب نماید و از همه بالاتر استعدادهای خود را در مسیری به‌کار گیرد که توان و قدرت انجام آن را دارد.^۴

مقام معظم رهبری در مورد تقوای دولتمردان می‌فرماید:

«دولت خدمت‌گزار، باید تلاش خود را به احیای هر چه بیشتر ارزش‌های اسلامی، به‌ویژه تقوا در جامعه معطوف کند. هر عضوی از اجزای دولت و هر فردی از آحاد

۱. روابط عمومی دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، روحانیت و سلامت انتخابات، ۱۳۷۴، ص ۷۱.

۲. حجرات، ۱۳.

۳. عباسعلی اختری، سیمای کارگزاران از دیدگاه اسلام، دانشگاه سمنان، ۱۳۷۵، ص ۲۲.

۴. سیدمحمدرضا میرتاج‌الدینی، اخلاق کارگزاران حکومت از دیدگاه اسلام، صص ۳۶-۳۸.

مردم در هر نقطه‌ای از کشور، باید مراقب باشند که از راه اسلام تخطی نکنند و مسئولین کشور در قوای مقننه، قضائیه و مجریه پیوسته تقوای الهی را مقدمه کار خود قرار دهند و در مسیر رضای خدا حرکت کنند».^۱

توجه به این ویژگی‌های روشن‌نماینده را در مسیر انجام ادای تکلیف قرار می‌دهد تا رأی اعتماد او درست باشد. اگر این ویژگی‌ها مدنظر قرار نگیرد، رأی اعتماد در مسیر درست قرار نخواهد گرفت.

ب) عدالت‌خواهی

یکی دیگر از ویژگی‌های مورد نظر در انتخاب کارگزاران برتر، داشتن روحیه عدل‌گرایی است. اجرای عدالت از وظایف مهم کارگزاران حکومتی و لازمه مدیریت کارآمد به‌شمار می‌رود و کسی که در رفتار و کردار خویش، عدالت و انصاف را رعایت نکند، شایسته انتخاب نیست.

در متون اسلامی به این ویژگی کارگزاران تأکید فراوانی شده است، خداوند در قرآن می‌فرماید:

«ای کسانی که ایمان آورده‌اید پیوسته و به‌طور کامل قیام به عدالت کنید و برای خدا شهادت دهید هرچند به زیان شما یا پدر و مادر و نزدیکانتان باشد».^۲

از دیدگاه پیامبر اسلام (ص)، رهبر عادل و امام دادگر و دولتی که چنین رهبری در رأس آن قرار دارد، جایگاهی بس رفیع و منزلی بس والا دارد، آن‌چنان‌که می‌فرماید:

۱. سازمان امور اداری و استخدامی کشور، اخلاق کارگزاران در بیانات مقام معظم رهبری، تهران، ۱۳۷۸، ص ۱۷.

۲. نساء ۲۳۵.

«هفت گروهند که روز جزا به هنگامی که جز سایه لطف خدا پناهی نیست، در جایگاه خاص لطف خدا قرار دارند: یکی از آن هفت گروه رهبران و امامان عادلند که برای گسترش عدل تلاش کرده‌اند»^۱.

از دید حضرت علی (ع) نیز عدالت عنصر ذاتی و مهمترین رکن سیاست است. اندیشه سیاسی امام، بدون درک مفهوم و اهمیت عدالت از نظر وی قابل درک نیست.^۲ حضرت علی (ع) هنگام گماردن ابن عباس به استانداری بصره، می‌فرماید: «ای فرزند عباس! بر تو باد تقوای الهی و عدالت در حق کسانی که بر آنها حکومت داده شدی».^۳

همچنین ایشان در اهمیت عدالت یادآور می‌شوند که:

«کسی که پس از من، سرپرستی را به‌عهده بگیرد، در روز قیامت در کنار صراط نگاه داشته می‌شود و فرشتگان مقرب الهی نامه اعمال او را می‌کشایند. اگر در میان مردم با عدالت رفتار کرده باشد، پس عدلش او را نجات می‌دهد».^۴

بنابراین، می‌توان گفت نهایت کمال هر شخص بهره‌مندی از صفت عدالت و میانه‌روی است و لازم است کارگزاران و دولتمردان نظام اسلامی، به‌ویژه کارگزاران وزارت دادگستری و قضات از این صفت شایسته بهره‌مند باشند.

امام علی (ع) همیشه کارگزاران خود را به این امر مهم سفارش می‌کرد و آنان را

به عدل و انصاف فرا می‌خواند. از نظر حضرت (ع) «بهترین سیاست‌ها، عدل است».^۱

ج) آگاهی و تخصص

در اسلام علم و دانش، فضیلت است و حکومتی، ویژگی اسلامی خواهد داشت که بر پایه علم، تقوا، کاردانی و شایستگی افراد بنا شود. بنابراین، دانش و آگاهی نسبت به مسائل دینی و آموزه‌های الهی، از جمله معیارهای اساسی برای انتخاب مدیران و مسئولان بوده و لازمه بقای حکومت اسلامی، علم کارگزاران آن است.

حضرت علی (ع) در بیان ویژگی‌های رهبران دینی می‌فرماید:

«ای مردم! سزاوارترین اشخاص بر خلافت، ... کسی است که دانایتر از دیگران به دین خدا باشد».^۲

و در جای دیگر می‌فرماید:

«کارگزار باید داناترین مردم به حلال و حرام خدا و احکام گوناگون و امر و نهی الهی و هر آنچه که مردم به آن نیازمندند باشد».^۳

از ویژگی‌های مهم مدیر کارآمد، آگاهی لازم از مسائل مربوط به مسئولیت او است که شرط کامیابی او نیز به‌شمار می‌رود. داشتن آگاهی و مهارت لازم، ضامن پیشرفت سازمان به سمت و سوی اهداف مورد نظر است.^۴

۱. عبدالواحد بن محمد تمیمی آمدی، غررالحکم و دررالکلم، ج ۳، ترجمه و شرح جمال‌الدین محمد خوانساری، تحقیق میرجلال‌الدین حسینی محدث ارموی، تهران، دانشگاه تهران، ۱۳۶۶، ص ۴۲۰.

۲. نهج‌البلاغه، خطبه ۱۷۳.

۳. علامه مجلسی، بحارالانوار، ج ۲۵، ترجمه محمدتقی خوانساری، ۱۳۲۰ ق، ص ۱۶۵.

۴. حسین خنیفر، اصول مدیریت و وظایف مدیران، کانون اندیشه جوان، تهران، ۱۳۸۵، ص ۲۴.

۱. الحافظ ابی عبدالله محمدبن یزید القزوی، سنن ابن ماجه، داراحیاء التراث العربی، بیروت، ص ۴۸.

۲. مقصود رنجبر، اخلاق سیاسی، تهران، کانون اندیشه جوان، ۱۳۸۵، ص ۳۷.

۳. شیخ مفید، الجمل، تحقیق سید علی میرشیفی، قم، مکتب الاعلام الاسلامی، ۱۳۷۱، ص ۴۲.

۴. ابن ابی‌الحدید، شرح نهج‌البلاغه، ج ۷، تحقیق محمدابوالفضل ابراهیم، دارالحیاء و الکتب العربیة، قاهره، ۱۳۷۸ ق،

صص ۲۶ و ۳۷.

اهمیت و جایگاه آگاهی و دانش نسبت به حوزه کاری، در گزینش مدیران و مسئولان تا آنجاست که نادیده انگاشتن آن، خیانت به خدا و رسول او و تمامی مسلمانان به شمار آمده است.^۱

رسول خدا در این باره می‌فرماید:

«هرکس، از میان مسلمانان، کارگزار گردد، درحالی که می‌داند دیگری نسبت به او در این کار، اولی و آگاه‌تر به کتاب خدا و سنت رسول اوست، به خدا و پیامبر و تمامی مسلمانان خیانت کرده است».^۲

بنابراین، داشتن آگاهی‌های دینی و صلاحیت‌های علمی و تخصصی از معیارهای اصلی انتخاب کارگزاران اصلح به‌شمار می‌آید.

امام خمینی (ره) در زمینه انتخاب وزرا خطاب به نمایندگان مجلس شورای اسلامی می‌فرماید:

«... مجلس اسلامی است. باید نظرها، نظرهای خیرخواهانه اسلامی باشد، هم درباره دولت، هم درباره وزرا، وزرایی که شما انتخاب می‌کنید، باید همان‌طوری که گفته شده است، شرایطی داشته باشند که کاردان باشند و یک طور نباشد که یک وزیری باشد که بعد نتواند کار بکند، فعال باشد و کمک کنید که یک همچون وزرایی انتخاب بشود».^۳

غایة المرام از مجالس شیخ طوسی از امام حسن (ع) نقل می‌کند که آن حضرت در

۱. محمد رحمانی، ملاک‌های گزینش کارگزاران در حکومت علوی (ع)، حکومت اسلامی، دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری، ۱۳۷۹، ش ۴، ص ۲۱۵.

۲. سنن بیهقی، ج ۱۰، ص ۱۱.

۳. صحیفه نور، ج ۱۹، ص ۴۰۰.

خطبه‌ای که در پیش معاویه ایراد فرمودند، چنین گفتند: پیامبر خدا (ص) فرمود: ملتی زمامداری بر خود نگزیده است درحالی که در میان آنان، اعلم و بهتر از او وجود داشته، مگر اینکه به‌طور دائم امور آنها به طرف سقوط سیر کند تا اینکه بر انتخاب اصلح برگردند».^۱

د) توانایی و کفایت

یکی از شرایط لازم کارگزاران نظام اسلامی داشتن مدیریت قوی، حسن تدبیر و کفایت است. مدیریت و اداره یک سازمان را نمی‌توان به هر آدم با ایمان و متخصصی واگذار کرد. ایمان و تخصص شرط لازم است، ولی شرط کافی نیست، بلکه مدیریت غیر از این دو شرط به شرط سومی هم نیاز دارد و آن داشتن کفایت و توانایی بر اداره تشکیلات است. منظور از کفایت آن توان و برجستگی ویژه‌ای است که در محدوده مسئولیت خود، هماهنگی لازم را ایجاد می‌کند، مشکلات پیش آمده را از سر راه برمی‌دارد و ضعف‌ها را تقلیل و قوت‌ها را افزایش می‌دهد.^۲

حضرت علی (ع) خطاب به مالک اشتر می‌فرماید:

«ای مالک، در به‌کارگیری کارمندان و کارگزارانی که باید زیر نظر تو کار کنند هیچ‌گونه واسطه و شفاعتی را نپذیر مگر شفاعت، کفایت و امانت را».^۳

همچنین، آن حضرت، در نامه‌ای خطاب به محمدبن ابی‌بکر، جهت دلجویی و توضیح اینکه چرا او را از استانداری مصر برداشته و استاندار مکان دیگری قرار داده، به این نکته

۱. هاشم بن سلیمان بحرانی، غایة المرام، تهران، البعثة، ۱۳۸۷، ص ۲۹۸.

۲. سید محمدرضا میرتاج‌الدینی، اخلاق کارگزاران حکومت از دیدگاه اسلام، همان، ص ۴۶.

۳. نهج البلاغه، نامه مالک اشتر.

اشاره کرده است که اداره استان مصر، خارج از توان و قدرت او بوده است:

«پس از یاد خدا و درود. به من خبر داده‌اند که از فرستادن اشتر به سوی محل استانداری‌ات، ناراحت شده‌ای. این کار را به دلیل کند شدن و سهل‌انگاریت یا انتظار کوشش بیشتری از تو انجام نداده‌ام، بلکه اگر تو را از استانداری مصر عزل کردم، استاندار جایی قرار دادم که اداره آنجا بر تو آسان‌تر است».^۱

از این بیانات، اهمیت و جایگاه قدرت و توانایی مدیر نسبت به قلمرو مسئولیت و مأموریتش، به خوبی روشن می‌شود و می‌توان گفت، مدیر، نه تنها قدرت جسمی باید داشته باشد، بلکه قدرت‌های دیگری که برای انجام دادن مسئولیت لازم است، مانند قدرت نوآوری و ابداع (ابتکار) و قدرت تبیین مسائل و مشکلات و نیازمندی‌ها و قدرت بسیج و هدایت نیروهای انسانی و قدرت تصمیم‌گیری و قدرت پذیرش حق و تسلیم در برابر آن را باید داشته باشد.^۲

حضرت علی (ع) در عهدنامه مالک اشتر، نتیجه انتخاب افراد اصلح، برای مسئولیت‌های اجتماعی را چنین بیان می‌کند:

(ای مالک افراد اصلح را انتخاب کن) «چراکه آنها از نظر بصیرت، بسیار دوراندیشند».^۳

نماینده اگر رأی اعتماد به وزیرى نداد، او در جایی که توانایی انجام وظایفی را دارد به کار گرفته می‌شود. بنابراین نماینده باید دغدغه دین، برنامه، توانایی و کفایت وزیر را داشته باشد و همین اصول مبنای رأی او باشد.

۱. نهج البلاغه، نامه ۳۴.

۲. محمد رحمانی، ملاک‌های گزینش کارگزاران در حکومت علوی (ع)، همان، ص ۲۳۵.

۳. نهج البلاغه، نامه ۵۳.

۴. شاخص‌های انتخاب اصلح

علاوه بر ارکان انتخاب اصلح که لازم است مردم، دولت و نمایندگان مجلس در انتخاب کارگزاران به آن توجه ویژه بنمایند، در فرهنگ اسلامی و در سخنان امام (ره) و مقام معظم رهبری به شاخص‌های بسیاری برای انتخاب اصلح اشاره شده است که در اینجا به ذکر برخی از آنها می‌پردازیم تا راهگشای نمایندگان مجلس در دادن و ندادن رأی اعتماد باشد.

الف) امانت‌داری

در نظام اسلامی، یک کارگزار موظف است حقوق تمام کسانی را که در قلمرو حکومت اسلامی به سر می‌برند و تحت حمایت اسلام زندگی می‌کنند و از مقررات حکومت دینی پیروی می‌کنند و از تضعیف آن پرهیز می‌کنند را حفظ کند و خیانت در امانت هیچ فردی خواه مسلمان و خواه غیرمسلمان روا ندارد.^۱

از ویژگی‌های ضروری کارگزار حکومت اسلامی، امانت‌داری است. کارگزار باید در انجام دادن وظایفی که برعهده دارد، بکوشد و از هرگونه کوتاهی و بی‌توجهی بپرهیزد. کارگزار امانت‌دار خلیفه مسلمانان است و باید پاسخ‌گوی امام خود باشد.^۲ از نظر اسلام، مدیریت، امانتی است در دست صاحب آن و بنابراین فردی که برای مقامی انتخاب می‌شود، باید کسی باشد که بتواند از این امانت به‌طور شایسته

۱. آیت‌الله جوادی آملی، اخلاق کارگزاران در حکومت اسلامی، نشر فرهنگی رجا، ۱۳۶۶، ص ۱۶۷.

۲. نهج البلاغه، نامه ۵۳ و ۵.

حفاظت کند و امانت‌دار خوبی باشد.

حضرت علی (ع) در نامه‌ای به یکی از کارگزاران خود از مسئولیت در نظام اسلامی به امانت تعبیر می‌کند:

پس از ستایش خداوند و درود بر رسول او، من تو را در امانت خود (یعنی خلافتی که مردم به امانت به من سپرده‌اند) شریک می‌کنم.^۱

بنابراین، از نگاه مکتب مقدس اسلام، حکومت، مدیریت و کارگزار بودن، صرف ریاست نیست، بلکه امانت‌پذیری و امانت‌داری است. پس لازم است مدیران و کارگزارانی برای جامعه انتخاب شوند که در حفظ این امانت کوشا باشند.

ب) اطاعت از امام و رهبری

پیش‌تر گفته شد که کارگزاران، امانت‌دار حاکمند. بنابراین کسانی باید به‌عنوان کارگزار انتخاب شوند که از دستورهای امام و رهبر پیروی کنند، زیرا او سیاست‌های کلی نظام اسلامی را اعلام می‌کند و بسیاری از قوانین و دستورالعمل‌هایی که در جهت بهسازی وضعیت اجتماعی است، از طریق وی - با واسطه و بی‌واسطه - اعلام و بسیاری از رفتارهای اخلاقی براساس سیاستی که از سوی حاکم تعیین می‌شود، اعمال می‌شود.^۲

حضرت امام خمینی (ره)، عدم نظارت ولایت فقیه را باعث آسیب کشور می‌دانند:

«امر دولت اسلامی اگر با نظارت فقیه و ولایت فقیه باشد، آسیبی به این مملکت

وارد نخواهد شد».^۳

۱. نهج‌البلاغه، نامه ۴۱.

۲. علی‌اکبر ناکری، اخلاق کارگزاران، تهران، کانون اندیشه جوان، ۱۳۸۴، ص ۲۵.

۳. امام خمینی (ره)، صحیفه نور، ج ۹، ص ۱۷۰، ۱۳۵۸/۶/۲۸.

پس اطاعت و پیروی از رهبر جامعه اسلامی و امام مسلمین، بر عموم کارگزاران اسلامی لازم و ضروری است و اگر کارگزاران از چنین روحیه‌ای برخوردار نبوده و از فرمان رهبر سرپیچی کنند، رشته امور از هم می‌پاشد.^۱

یکی از شرایطی که حضرت امیر (ع) در انتخاب کارگزاران به آن توجه داشتند، همین بود که کارگزاران ولایات، باید تابع رهبر باشند و از او اطاعت کنند. از این رو، وقتی به پیشنهاد مالک اشتر، ابوموسی را حضرت در مقام خود ابقا می‌کنند، بعد به خاطر عدم اطاعت او از رهبر مسلمین و جلوگیری از همراهی مردم با ایشان برای جنگ با ناکثین، مجبور می‌شود او را از کار برکنار کند و مردم کوفه را برای همراهی در جنگ، با خود هماهنگ کند. چون مسئول امت و جامعه اسلامی، رهبر و حاکم مسلمانان می‌باشد و کارگزاران باید از او اطاعت کنند.^۲

همچنین، هنگامی که ابن عباس، رأیی مخالف حضرت علی (ع) داشت، امام به وی فرمود: «این وظیفه تو است که هنگام مشورت نظر خود را اعلام داری؛ اما اگر برخلاف نظر تو عمل کردم، باید از دستورهای من پیروی کنی».^۳

در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران نیز اصل ولایت فقیه به‌عنوان مهمترین مرکز قدرت جمهوری اسلامی مطرح شده است. این قانون در واقع، زمینه تحقق رهبری فقیه جامع‌الشرایطی را که از طرف مردم به‌عنوان رهبر شناخته می‌شود، آماده می‌کند، تا ضامن عدم انحراف سازمان‌های مختلف از وظایف اصیل اسلامی خود باشد.

حضرت امام خمینی (ره) می‌فرماید:

۱. محمدرضا میرتاج‌الدینی، همان، ص ۱۳۶، ۱۳۷.

۲. علی‌اکبر ناکری، سیمای کارگزاران علی بن ابی‌طالب امیرالمؤمنین (ع)، ج ۱، قم، بوستان کتاب، ۱۳۷۸، ص ۱۰۱.

۳. نهج‌البلاغه، حکمت ۳۱۳.

«بهترین اصل در قانون اساسی، این اصل ولایت فقیه است».^۱

بنابراین، التزام عملی به رهبری و ولایت فقیه، یکی از اساسی‌ترین شرایط یک کارگزار در حکومت اسلامی است و کلیه کارگزاران نظام جمهوری اسلامی ایران از رئیس‌جمهور و نمایندگان مجلس گرفته تا کارگزاران جزء ... باید به این اصل معتقد و وفادار باشند.

ج) شرح صدر (سعه صدر)

یکی دیگر از ارزش‌های اسلامی که لازم است مدیران جامعه از آن برخوردار باشند، داشتن شرح صدر است.

شرح صدر به معنای گشادگی دل و کنایه از آمادگی برای پذیرش حق است.^۲ وقتی بزرگی خدا در نظر کسی جلوه‌گر شد، دیگر خود را به واسطه آنچه از دنیا به او رسیده است، بزرگ نبیند و فقط در صدد رضای خدا و خدمت به خلق برآید و سختی و ناملايمات او را از پای نمی‌اندازد. به همین دلیل حضرت علی (ع) یکی از وسایل مهم و ضروری سرپرستی را سعه صدر می‌داند و به مالک می‌فرماید:

«از میان مردم، برترین فرد در نزد خود را برای حکمرانی بین مردم برگزین، از کسانی که مراجعه فراوان آنها را در تنگنا قرار ندهد و برخورد مخالفان با یکدیگر او را به خشم و کج خلقی وا ندارد، در اشتباهاتش پافشاری نکند و بازگشت به حق، هنگامی که بر آنها روشن شده بر او سخت نباشد».^۳

۱. کلمات قصار، ص ۶۱۹.

۲. فخرالدین، طریحی، مجمع البحرین، تهران، مرتضوی، چاپ دوم، ۱۳۶۲، ص ۳۸۰.

۳. نهج البلاغه، نامه ۵۳.

پس یکی از خصایص مهم مدیریت و زمامداری جامعه، داشتن شرح صدر است، زیرا مدیریت‌ها همواره با کاستی‌ها و کمبودها، مخالفت‌ها و دشمنی‌ها، شکست‌ها و پیروزی‌ها همراه است و اگر انسان از قدرت روحی برخوردار نباشد، در جریان آن ناملايمات، محکوم به یأس و ناامیدی و اضطراب است.^۱

حضرت موسی (ع) وقتی از جانب خداوند متعال مأموریت رهبری بنی‌اسرائیل و درگیری با فرعونیان را دریافت می‌کند، نخستین چیزی که به‌عنوان ابزار انجام این مأموریت از خداوند می‌خواهد، شرح صدر است:

«گفت پروردگارا، سینه‌ام را برایم گشاده کن».^۲

یکی دیگر از مواردی که شرح صدر در قرآن مطرح شده است، هنگامی است که خداوند در یادآوری نعمت‌های خود به پیامبر (ص) می‌فرماید:

«آیا ما برای تو سینه‌ات را نگسترديم».^۳

علامه طباطبایی (قدس سره) در تفسیر این آیه می‌فرماید:

«در این آیه مراد از شرح صدر رسول خدا (ص) گستردگی و وسعت نظر وی است، به طوری که ظرفیت تلقی وحی را داشته باشد، و نیز نیروی تبلیغ آن و تحمل ناملايماتی که در این راه می‌بیند، داشته باشد».^۴

از جمله نمونه‌های شرح صدر، حلم و بردباری، متانت، دوری از غرور و تکبر و تحمل افکار مخالف است و کسی که این نشانه‌ها در رفتارش آشکار شود، دارای

۱. سیدمحمد رضا میرتاج‌الدینی، همان، صص ۲۲۳ و ۲۲۵.

۲. طه، ۲۷.

۳. انشراح، ۱.

۴. علامه سیدمحمد حسین طباطبایی (قدس سره)، تفسیر المیزان، همان، ج ۲۰، ص ۵۳۱.

روحي بلند و بينشي وسيع مي‌شود و اگر مديران جامعه از بين چنين افراډي برگزيده شوند، مي‌توانند با برخورداري از سعه صدر در برابر ناملايمات محكم و مقاوم بایستند و برای اجرای حق و حقیقت به مبارزه با ستم و جهل بشتابند.

۵. نقش انتخاب اصلح

چنان‌چه گزینش مقامات، دولتمردان و کارگزاران حکومت، بر پایه معیارهای اسلامی و واقعی صورت پذیرد و از روی عدالت شایسته‌ترین افراد انتخاب شوند و هر کس براساس توانمندی‌هایش در جای مناسب خودش قرار گیرد، آن زمان است که فرد می‌تواند به بهترین وجه به مردم و جامعه خدمت کند.

از جمله نتایجی که می‌توان در سایه انتخاب کارگزاران اصلح به آن دست یافت، عبارت‌اند از:

- دوام و پایداری حکومت،
- دفاع از اصول اسلام و انقلاب اسلامی،
- آبادی و آبادانی کشور،
- ایجاد اعتماد و رضایت مردم،
- جلوگیری از ستم و تجاوز به حقوق مردم،
- ترسیم آینده روشن برای جامعه،
- حل مشکلات کشور به صورت واقعی.

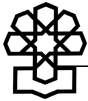
نتیجه‌گیری

انسان وقتی در مسیر انتخاب قرار می‌گیرد، باید تمام توان علمی خویش را به‌کار ببندد و از سرآگاهی دست به انتخاب بزند، عقل حکم می‌کند که هر چه تأثیر انتخاب در زندگی و آینده انسان بیشتر باشد، حساسیت و دقت بیشتری باید مدنظر قرار گیرد.

انتخاب اصلح برای سپردن امور جامعه به وی، از اهمیت بالایی برخوردار است. این انتخاب در سعادت فردی و جمعی جامعه مؤثر است.

پس در گزینش دولتمردان و کارگزاران و مدیران باید از انسان‌های ناسالم و ستمگر دوری گزید، چرا که این‌گونه افراد بنده ثروت و جاه‌طلبی هستند و حضور این افراد در حکومت باعث سستی پایه حکومت می‌گردد.

از این‌رو، لازم است مردم، دولت و نمایندگان مجلس با چشم باز و دقت نظر بسیار در پی شناخت کارگزار اصلح برآیند و در تعیین و انتخاب کارگزاران حکومت به بهترین وجه تلاش کنند تا افرادی صالح، شایسته، باتقوا، ژرف‌اندیش، با کفایت و با قدرت مدیریت بالا را برای اداره حکومت و جامعه اسلامی برگزینند. دولت نیز باید در انتخاب کارگزاران و همکاران خویش به‌شدت این مهم را مدنظر قرار دهد و افراد شایسته‌تر و با صلاحیت‌تر را به لحاظ تعهد، تخصص و کفایت برای انجام امور مملکتی به مجلس معرفی کند تا مجلس با توجه به این اصول به برنامه وزرا رأی اعتماد دهد.

برای رسیدن به شایسته‌سالاری و جامعه مطلوب، لازم است مردم تمامی تلاش و دقت خود را برای گزینش فرد اصلح به‌کار گیرند. پس از مردم، دولت منتخب آنها نیز موظف است در انتخاب و انتصاب کارگزاران خود تلاش کند تا افراد صالح و برتر را برگزیند و نمایندگان نیز در رأی اعتماد به برنامه‌های هیئت دولت نهایت دقت را باید به عمل آورند.

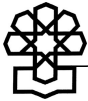
تلاش و توجه بسیار دولت در گزینش وزیران، از اهمیت بالایی برخوردار است. وزارت، مهمترین منصب دولتی است، زیرا وزیر مسئول تمامی اوضاع جاری کشور و نیز مسئول سیستم نظام اقتصادی، فرهنگی و لشکری و نیز مسئول استقرار امنیت و آرامش در کشور است. از طرفی، قضاوت نیز از خطیرترین پستها و منصب‌هاست، زیرا اثبات حق، اجرای عدالت، حفظ حقوق، حمایت ضعیف، رهایی مردم از ظلم و ستم و دیگر اموری که مردم به آنها نیازمند هستند، به قضاوت مربوط می‌شود.^۱

بنابراین، انتخاب مردم و نمایندگان از اهمیت بالایی برخوردار است. جهت شناخت بهتر کاندیداها از سوی مجلس در انتخاب اصلح، موارد زیر پیشنهاد می‌شود:

۱. ترویج راهبردهای اساسی و ویژگی‌های فرد اصلح توسط رسانه‌ها، مطبوعات و اجتماعات عمومی و ایجاد یک تعهد درونی در مردم و نمایندگان جهت انتخاب اصلح و آگاهی مردم نسبت به عواقب انتخاب نادرست و ارائه برنامه روشن از جانب وزرا جهت دریافت رأی اعتماد.

۲. بهره‌گیری از نخبگان و کارشناسان در ارتقای فرهنگ انتخاب اصلح و بیان

۱. باقر شریف القرشی، نظام حکومتی و اداری در اسلام، ترجمه عباسعلی سلطانی گلشیخی، مشهد، بنیاد پژوهش‌های اسلامی، ۱۳۷۹، صص ۳۶۲ و ۳۸۶.

آثار آن برای نمایندگان و به تناسب جایگاه و نگرش خاص هر نماینده و افراد جامعه.
۳. گنجاندن معیارهای صحیح و اسلامی انتخاب کارگزاران اصلح در کتب درسی و آیین‌نامه داخلی مجلس.

منابع و مآخذ

۱. قرآن.

۲. نهج‌البلاغه.

۳. امام خمینی (ره)، صحیفه نور.

۴. بیانات مقام معظم رهبری.

۵. طباطبایی (قدس‌سره)، سیدمحمد حسین. تفسیر المیزان، ترجمه محمدباقر موسوی همدانی، قم، دارالعلم.

۶. ابن ابی الحدید. شرح نهج‌البلاغه، ج ۷، تحقیق محمد ابوالفضل ابراهیم، دارالحياء الکتب العربیه، قاهره، ۱۳۷۸ ق.

۷. ابن منظور. لسان العرب، بیروت، داراحیاء التراث العربی، ج ۹، ۱۴۰۸ ق.

۸. اختری، عباسعلی. سیمای کارگزاران از دیدگاه اسلام، دانشگاه سمنان، ۱۳۷۵.

۹. جوادی آملی. اخلاق کارگزاران در حکومت اسلامی، نشر فرهنگی رجا، ۱۳۶۶.

۱۰. القزوی، الحافظ ابی عبدالله محمدبن یزید. سنن ابن ماجه، داراحیاء التراث العربی، بیروت.

۱۱. بحرانی، هاشم‌بن سلیمان. غایب‌المرام، تهران، البعثه، ۱۳۸۷.

۱۲. تمیمی آمدی، عبدالواحدبن محمد. غررالحکم و دررالکلم، ج ۳، ترجمه و شرح جمال‌الدین محمد خوانساری، تحقیق میرجلال‌الدین حسینی محدث ارموی، تهران، دانشگاه تهران، ۱۳۶۶.

۱۳. خنیفر، حسین. اصول مدیریت و وظایف مدیران، کانون اندیشه جوان، تهران، ۱۳۸۵.

۱۴. دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری، نشریه حکومت اسلامی، ش ۴، زمستان ۱۳۷۹.

۱۵. ذاکری، علی‌اکبر. اخلاق کارگزاران، تهران، کانون اندیشه جوان، ۱۳۸۵.

۱۶. ناکری، علی اکبر. سیمای کارگزاران علی بن ابی طالب امیرالمؤمنین (ع)، ج ۱، قم، بوستان کتاب، ۱۳۷۸.
۱۷. رنجبر، مقصود. اخلاق سیاسی، تهران، کانون اندیشه جوان، ۱۳۸۵.
۱۸. روابط عمومی دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، روحانیت و سلامت انتخابات، ۱۳۷۴.
۱۹. سازمان امور اداری و استخدامی کشور، اخلاق کارگزاران در بیانات مقام معظم رهبری، تهران، ۱۳۷۸.
۲۰. سنن بیهقی، ج ۱۰.
۲۱. شریف القرشی، باقر. نظام حکومتی و اداری در اسلام، ترجمه عباسعلی سلطانی گلشیخی، مشهد، بنیاد پژوهش‌های اسلامی، ۱۳۷۹.
۲۲. شیخ مفید. الجمل، تحقیق سیدعلی میرشیفی، قم، مکتب الاعلام الاسلامی، ۱۳۷۱.
۲۳. طریحی، فخرالدین. مجمع البحرین، تهران، مرتضوی، چاپ دوم، ۱۳۶۲.
۲۴. علامه علی المنتقی بن حسام، علاءالدین. کنز العمال، ج ۶، بیروت، دارالرساله، بی تا.
۲۵. علامه مجلسی. بحار الانوار، ج ۲۵، ترجمه محمدتقی خوانساری، ۱۳۲۰ ق.
۲۶. عمید زنجانی، عباسعلی. مبانی اندیشه سیاسی اسلام، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه، ۱۳۸۷.
۲۷. عمید، حمید. فرهنگ عمید، ج ۱، تهران، امیرکبیر، ۱۳۸۱.
۲۸. قیم، عبدالنبی. فرهنگ معاصر عربی - فارسی، تهران، معاصر، ۱۳۸۴.
۲۹. ثقة الاسلام کلینی. الکافی (الاصول و الفروع)، ج ۱، بیروت، ۳۲۹ ق.
۳۰. معین، محمد. فرهنگ فارسی، ج ۱، تهران، امیرکبیر، ۱۳۷۱.
۳۱. میرتاج الدینی، سیدمحمدرضا. اخلاق کارگزاران حکومت از دیدگاه اسلام، معاونت پژوهشی سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۶.

شناسنامه گزارش

شماره مسلسل: ۹۸۲۴

عنوان گزارش: انتخاب کارگزاران اصلاح در حکومت اسلامی

نام دفتر: مطالعات فرهنگی (گروه مطالعات بنیادین حکومتی)

تهیه و تدوین کنندگان: فاطمه مسعودی، محمد توکلی

ناظر علمی: سیدیونس ادیانی

متقاضی: معاونت پژوهشی

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی: —

تاریخ انتشار: ۱۳۸۸/۶/۳